

ХУЛОСАИ

комиссияи ташхиси Шурои диссертатсионии 6D.KOA-010 дар назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон оид ба диссертатсияи Маҳмадов Ҳафизулло Раҳматуллоевич дар мавзуи «Полимермаи ҳалшавандагӣ ва комплекси фазагии системаи обӣ-намакии сулфатҳо, карбонатҳои натрийю калтсий», барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) аз руи ихтисоси 6D060600 химия (6D060601 – химияи ғайриорганикӣ)

1. **Муҳимияти мавзӯ.** Заминаи илмии ҳамагуна равандҳои технологӣ – ин муайянсозии қонуниятҳои ҳалшавандагӣ ё гудохташавӣ дар системаҳои химиявии мухталиф мебошад. Қонуниятҳои, ки раванди ҳалшавандагӣ ва кристаллизатсияи моддаҳои дар системаҳои химиявӣ муайян мекунанд натавонанд аҳамияти илмӣ-назариявӣ, балки зарурати калони амалӣ низ доранд. Донишмандони ин қонуниятҳо имконият медиҳанд, ки роҳҳои оптималии коркарди ашёи минералии табиӣ ва партовҳои саноатӣ коркард шаванд. Қонуниятҳои идоракунии раванди ҳалшавӣ ва таҳшиншавии моддаҳои химиявӣ бо ёрии диаграммаҳои ҳолатӣ (ҳалшавандагӣ, гудохташавӣ) ифода меёбанд.

Диссертатсияи Маҳмадов Ҳ.Р. ба омӯзиши полимермаи ҳалшавандагӣ ва комплекси фазагии системаи обӣ-намакии сулфатҳо, карбонатҳои натрийю калтсий бахшида шуда, оиди комплекси фазагии системаи мазкур ва зерсистемаҳои онро ташкилдиханда натиҷагири гардида, диаграммаҳои фазавӣ, ҳалшавандагӣ ва полимерӣ сохта шудааст. Қонуниятҳои мувозинатҳои фазагии дар қори диссертатсионӣ ҷой дошта дар баробари аҳамияти назариявӣ инчунин аҳамияти амалӣ ҳам дорад, ки он ба коркарди партовҳои моеъи саноати истеҳсоли алюминий (заводи алюминийи ш. Турсунзода) алоқаманд мебошад.

Диссертатсияи мазкур вобаста ба иҷрои нақшаи мавзӯи фармоиши «Ҳалшавӣ ва кристаллизатсияи намакҳо дар системаи бисёркомпонентаи иборат аз сулфатҳо, карбонатҳо, гидрокарбонатҳо, фторидҳои натрий, калий ва калтсий ташкилёфта» (рақами қайди давлатиаш (№ ҚД 0119ТJ00957 солҳои 2019-2023) дар кафедраи химияи умумӣ ва ғайриорганикии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон

ба номи С.Айнӣ омода гардидааст.

Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқоти рисолаи диссертсионӣ омузиши политермаи комплекси фазагӣ ва ҳалшавандагии системаи аз сулфатҳо, карбонатҳои натрийю калтсий ва зерсистемаҳои ду ва секомпонентаи онро ташкилдиханда мебошад.

Барои ноил шудан ба мақсад дар қори диссертсионӣ вазифаҳои зерин мавриди омузиш қарор гирифтаанд:

- вазъи омузиши системаи химиявии муовизаи иборат аз сулфатҳо, карбонатҳои натрийю калтсий ва системаҳои секомпонентаи онро ташкилдиханда, барои изотермаҳои 0, 25, 50, 75 ва 100 °С;

- вобаста ба маълумотҳои мувозинатҳои фазагӣ дар системаҳои ду ва секомпонента, таҳқиқи комплекси фазагии системаи се ва чоркомпонента барои изотермаҳои 0, 25, 50, 75 ва 100 °С, бо истифодаи усули транслятсия;

- муайянкунии ҳалшавандагии системаҳои химиявии се ва чоркомпонентаи $\text{Ca}^{2+}, \text{Na}^+ || \text{CO}_3^{2-}, \text{SO}_4^{2-} - \text{H}_2\text{O}$ барои изотермаҳои 0, 25, 50, 75 ва 100 °С ва сохтани диаграммаи ҳалшавандагии онҳо;

- таҳқиқи политермаи ҳалшавандагии системаи обӣ-намакии таркибан иборат аз сулфатҳо, карбонатҳои натрийю калтсий ташкил ёфта ва сохтани диаграммаи политермии онҳо барои сатҳҳои се ва чоркомпонентагӣ.

Навгони илми диссертатсия инҳоянд:

- бори аввал бо истифодаи усули транслятсия изотермаҳои комплекси фазагии системаи физико-химиявии $\text{Ca}^{2+}, \text{Na}^+ || \text{CO}_3^{2-}, \text{SO}_4^{2-} - \text{H}_2\text{O}$ дар 0, 25, 50, 75 ва 100 °С омӯхта шуда, диаграммаи сарбастаи онҳо сохта шудааст;

- маротибаи аввал ҳалшавандагии системаи химиявии муовизаи $\text{Ca}^{2+}, \text{Na}^+ || \text{CO}_3^{2-}, \text{SO}_4^{2-} - \text{H}_2\text{O}$ омӯхта шуда, диаграммаи ҳалшавандагии онҳо барои изотермаҳои 0, 25, 50 ва 75 °С сохта шудаанд;

- политермаи ҳалшавандагии системаи иборат аз карбонатҳо, сулфатҳои калтсийю натрий омӯхта шуда, диаграммаи политермии онҳо дар сатҳҳои се ва чоркомпонентагӣ сохта шудааст;

- фрагментатсияи майдонҳои кристаллизатсияи фазаҳои сахт дар ҳароратҳои овардашуда амалӣ гардонида шудаанд.

Нуктаҳои, ки барои ҳимоя бароварда мешаванд:

- ҳолати омузиши системаи физико-химиявии муовизаи иборат аз сулфатҳо, карбонатҳои натрийю калтсий ва зерсистемаҳои секомпонентаи онро ташкилдиханда, барои изотермаҳои 0, 25, 50, 75 ва 100 °C, муайян карда шудааст;

- вобаста ба маълумотҳои мувозинатҳои фазагӣ дар системаҳои ду ва секомпонентагӣ, комплекси фазагии системаи се ва чоркомпонента барои изотермаҳои 0, 25, 50, 75 ва 100 °C, бо истифодаи усули транслятсия сохта шудааст;

- ҳалшавандагии системаҳои химиявии се ва чоркомпонентаи $\text{Ca}^{2+}, \text{Na}^+ || \text{CO}_3^{2-}, \text{SO}_4^{2-} - \text{H}_2\text{O}$ барои изотермаҳои 0, 25, 50, 75 ва 100 °C, омӯхта шуда, диаграммаи ҳалшавандагии онҳо сохта шудааст;

- политермаи ҳалшавандагии системаи таркибан иборат аз сулфатҳо, карбонатҳои натрийю калтсий ташкилфтоа омӯхта шуда, диаграммаи политермии онҳо барои сатҳҳои се ва чоркомпонентагӣ сохта шудааст.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ. Саҳми шахсии муаллиф дар таҳлили адабиёт, вазифагузорӣ ва ҳалли онҳо, таҳқиқоти эксперименталӣ, таҳлили натиҷаҳои бадастовардашуда, ҷамъбасти мазмуни асосӣ ва хулосаҳои рисола иборат мебошад.

Интишори натиҷаҳои диссертатсия. Дар натиҷаи иҷрои рисолаи мазкур 23 мавод ба нашр расонида шудааст, ки аз зумраи онҳо: 1 – нахустпатент; 11 мақолаи илмӣ дар журналҳои тақризшавандаи рӯйхати КОА назди Президенти ҶТ (4-Scopus) ва ФР, 11 фишурдаи маърузаҳои конференсияҳои байналхалқию ҷумҳуриявӣ ва 1 санади ҷорикунӣ дар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ низ татбиқ гардида мебошанд.

Соҳтор ва ҳаҷми диссертатсия. Рисола аз муқаддима, чор боб, хулосаҳои умумӣ, 102 рӯйхати адабиёти истифодашуда дар ҳаҷми 133 саҳифаи ҷопи компютерӣ тартиб дода шуда, аз 20 ҷадвал ва 28 расм иборат аст.

2. Диссертатсия ба талаботи банди 2 ва 3-и тартиби меъёрҳои дарёфти дараҷаҳои илмӣ ва омодагии диссертатсия, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад. Диссертатсия аз тарафи муаллиф мустақилона навишта шуда, дорой ягонагии дохилӣ мебошад. Натиҷаҳо ва нуктаҳои навини илмии барои химоя пешниҳодшуда саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳанд.

3. Натиҷаҳои илмӣ-таҳқиқотии ноилгашта ба шиносномаи ихтисоси химияи ғайриорганикӣ, хусусан ба бандҳои асосҳои фундаменталии натиҷаҳои ноилгардии объектҳои химияи ғайриорганикӣ ва маводҳо дар асоси онҳо, қобилияти реаксионии пайвастагиҳои ғайриорганикӣ дар ҳолатҳои гуногуни агрегатӣ, шароити эксперименталӣ ва алоқаи байни таркиб, сохту хосиятҳои пайвастагиҳои ғайриорганикӣ мувофиқат менамояд.

4. Дар таҳқиқоти диссертатсионии Маҳмадов Ҳ.Р. истифодаи мавод бидуни иқтибос ба муаллиф ё маъхаз мавҷуд набуда, ҳамаи сарчашмаҳои истифодашуда бо ишора ба муаллиф ё маъхаз тавассути иқтибос ба расмӣ дароварда шудаанд, ки аз риоя шудани банди 16-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор) гувоҳӣ медиҳад.

Муҳимияти таҳқиқ тозагиҳои илмӣ, пешинаи таҳқиқ аҳамияти назариявӣ амалии диссертатсияро ба назар гирифта, комиссия ба чунин хулоса омад, ки диссертатсияи Маҳмадов Ҳафизулло Раҳматуллоевич дар мавзӯи «Полимерҳои ҳалшавандагӣ ва комплекси фазагии системаи обӣ-намакии сульфатҳо, карбонатҳои натрию калтсий» таҳқиқоти ба итмомрасидаи комил буда, ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгу аст.

Бандҳои 57 ва 60-и Низомномаи намунавӣ оид ба шурои диссертатсиониро, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти № 267 тасдиқ гардидааст, асос намуда, комиссия пешниҳод менамояд:

Диссертатсияи Маҳмадов Ҳафизулло Раҳматуллоевич дар мавзуи «Полимермаи ҳалшавандагӣ ва комплекси фазагии системаи обӣ-намакии сулфатҳо, карбонатҳои натрию калтсий», ки барои дарёфти дараҷаи илмии доктори фалсафа (PhD) аз рӯи ихтисоси руи ихтисоси 6D060600 – химия (6D060601 – химияи ғайриорганикӣ), ба шурои диссертатсионии 6D.KOA-010-и дар назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон барои ҳимоя қабул карда шавад.

1. Муқарризони расмӣ аз рӯи диссертатсия шахсони зерин таъйин карда шаванд:
 - Бадалов Абулхайр Бадалович - доктори илмҳои химия, профессор, аъзо корреспонденти Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, профессори кафедраи «Химияи умумӣ ва ғайриорганикӣ» – и Донишгоҳи техникии Тоҷикистон ба номи академик М.Осимӣ;
 - Охунова Умеда Раҳматҷоновна – номзади илмҳои химия, дотсенти кафедраи химияи умумӣ ва методикаи таълими Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров;
2. Ба ҳайси муассисаи тақриздиханда - Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, кафедраи химияи ғайриорганикӣ таъйин карда шавад.
3. Барои нашри эълон оид ба ҳимояи минбаъда ва ҷойгир намудани автореферати диссертатсия дар сомонаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ҳамзамон барои ҷопи автореферати диссертатсия бо ҳуқуқи дастнавис иҷозат дода шавад.

Раиси комиссия:

доктори илмҳои химия, профессор,
аъзои шурои диссертатсионӣ

Аъзоёни комиссия:

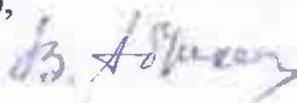
доктори илмҳои химия, профессор,

аъзои шурои диссертатсионӣ

доктори илмҳои химия,

аъзои шурои диссертатсионӣ

 Абулхаев В.Ҷ.

 Курбонов А.С.

